

CEPEDA ÉTKINA, Ana. *Harina de otro costal. Memorias de un niño de la guerra atrapado en el paraíso estalinista*. Madrid: Queimada Ediciones, 2014. 398 pàgs. [16,5 x 23].

A partir de les anotacions personals, en forma de manuscrit, de Pedro Cepeda, un dels anomenats “nens de la guerra”, la seva filla Ana ens explica l'experiència vital del seu pare a la Unió Soviètica. Això significa que l'autora ha pogut reconstruir la història personal d'uns dels infants que van abandonar la seva llar fugint de la Guerra Civil i que després, al país dels soviets, van tenir moltes dificultats per retornar a Espanya. En el cas Pedro (14 anys) i del seu germà Rafael (12 anys), el seu periple els porta l'any 1937 de Màlaga a València i d'aquí a Yalta. Allà són instal·lats en un campament de pioners a Artek (Crimea), on va tenir una conversa amb Dolores Ibárruri que dona títol al llibre: davant la resposta de Pedro a la pregunta de si el seu pare era militant del PCE (era afiliat a la CNT), la Pasionaria comenta: “Ah, entonces ¡tú eres harina de otro costal!”.

Els dos germans serien separats, Pedro en direcció a Moscou i Rafael cap a Leningrad. A Moscou viurà a una escola residència, però tot canvia amb la invasió alemanya l'estiu de 1941. A l'hivern, la proximitat de l'exèrcit nazi sobre Moscou obliga a l'evacuació dels nens espanyols en direcció cap a Barnaúl, a Sibèria. Després passarà per diverses destinacions, com Samarcanda (Uzbekistan), Bakú (Azerbaidjan), Tiflis i Batumi (Geòrgia), on aconseguirà, gràcies a les seves amistats, enrolar-se a la marina soviètica l'any 1944. En acabar la guerra tornarà a Moscou on treballarà a una fàbrica fins que s'incorpora com a tenor a la companyia del teatre Stanislavski. A nivell sentimental, es casarà i tindrà un fill però el matrimoni no durarà. Un problema de salut l'obligarà a deixar la companyia i l'any 1947 entrarà a treballar a l'ambaixada argentina. Juntament amb un amic seu intentarà abandonar l'URSS de forma clandestina, amagat en un baül diplomàtic de l'ambaixada, però seran detinguts i al gener de 1948 és enviat primer a la Lubianka-on és torturat-, després a la presó de Lefórtovo, i finalment a un gulag a Intà (Urals), condemnat a 25 anys sota acusacions d'espia.

Allà comença una nova i duríssima etapa de la vida de Pedro a l'URSS. Malgrat tot, podrà formar part d'una companyia d'òpera integrada pels interns i que li permet evitar circumstancialment el treball a la mina del camp. Pedro també passarà per un altre camp a Karagandá (Kazajistán), i després de moltes penalitats, amb intent de suïcidi inclòs, una Comissió de Revisió de Delictes Polítics dictamina que amb la seva temptativa de fuga només pretenia tornar al seu país i el deixa lliure al 1956. Tornarà a Moscou l'any 1958, novament casat, per treballar com a professor i tindrà una filla, però es tornarà a divorciar. Es casarà una darrera vegada l'any 1960 amb Svetlana Étkina, una violinista 14 anys més jove que ell. En aquests moments treballarà com a periodista i, coneixent que molts dels seus compatriotes han pogut retornar al país, recupera el contacte amb la seva mare. Finalment, aconsegueix el permís per retornar a Espanya (després d'entrevistar-se amb el Ministre de Comerç Anastás Mikoyán). Pedro, la seva

dona i el primer fill de la parella arriben a Madrid el 1966, on tres anys més tard naixerà la seva filla Ana, l'autora del llibre.

El llibre és, doncs, un relat biogràfic que ens serveix per endinsar-nos en una època convulsa i per conèixer les vicissituds d'un col·lectiu més ampli, els nens de la guerra; i on trobem, a més a més, episodis amb personatges històrics com la *Pasionaria*, Valentín González *El Campesino*, Enrique Castro Delgado o Anastás Mikoyán.

IHE

(Secretaria de la revista)

Traducción de la reseña anterior:

A partir de las anotaciones personales, en forma de manuscrito, de Pedro Cepeda, uno de los llamados “niños de la guerra”, su hija Ana nos explica la experiencia vital de su padre en la Unión Soviética. Esto significa que la autora ha podido reconstruir la historia personal de uno de los niños que abandonaron su hogar huyendo de la Guerra Civil y que después, en el país de los soviets, tuvieron muchas dificultades para regresar a España. En el caso Pedro (14 años) y de su hermano Rafael (12 años), su periplo los lleva en 1937 de Málaga a Valencia y de aquí a Yalta. Allí se instalan en un campamento de pioneros en Artek (Crimea), donde tuvo una conversación con Dolores Ibárruri que da título al libro: ante la respuesta de Pedro a la pregunta de si su padre era militante del PCE (era afiliado a la CNT), la *Pasionaria* comenta: “Ah, entonces ¡tú eres harina de otro costal!”.

Los dos hermanos serían separados, Pedro en dirección a Moscú y Rafael a Leningrado. En Moscú vive en una escuela residencia, pero todo cambia con la invasión alemana el verano de 1941. En invierno, la proximidad del ejército nazi sobre Moscú obliga a la evacuación de los niños españoles en dirección hacia Barnaúl, en Siberia. Después pasará por varios destinos, como Samarcanda (Uzbekistán), Bakú (Azerbaiyán), Tiflis y Batumi (Georgia), donde conseguirá, gracias a sus amistades, enrolarse en la marina soviética en 1944. Al acabar la guerra vuelve a Moscú donde trabajará en una fábrica hasta que se incorpora como tenor a la compañía del teatro Stanislavski. A nivel sentimental, se casará y tendrá un hijo pero el matrimonio no durará. Un problema de salud lo obligará a dejar la compañía y en 1947 entrará a trabajar en la embajada argentina. Junto con un amigo suyo intentará abandonar la URSS de forma clandestina, escondido en un baúl diplomático de la embajada, pero serán detenidos y en enero de 1948 es enviado primero a la Lubianka -donde es torturado-, después a la prisión de Lefórtovo, y finalmente a un gulag en Intá (Urales), condenado a 25 años bajo acusaciones de espía.

Allí comienza una nueva y durísima etapa de la vida de Pedro en la URSS. A pesar de todo, podrá formar parte de una compañía de ópera integrada por los internos, hecho que le permite evitar circunstancialmente el trabajo en la mina del campo. Pedro

ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL

ISSN: 0537-3522

CEHI- Universitat de Barcelona (novembre 2015)

también pasará por un campo en Karagandá (Kazajistán), y después de muchas penalidades, con intento de suicidio incluido, una Comisión de Revisión de Delitos Políticos dictamina que con su tentativa de fuga sólo pretendía volver a su país y lo deja libre en 1956. Volverá a Moscú en 1958, nuevamente casado, para trabajar como profesor y tendrá una hija, pero se volverá a divorciar. Se casa nuevamente en 1960, con Svetlana Étkina, una violinista 14 años más joven que él. En esos momentos trabajará como periodista y, conociendo que muchos de sus compatriotas han podido regresar a su país, recupera el contacto con su madre. Finalmente, consigue el permiso para volver a España (después de entrevistarse con el Ministro de Comercio Anastás Mikoyán). Pedro, su mujer y el primer hijo de la pareja llegan a Madrid en 1966, donde tres años más tarde nacerá su hija Ana, la autora del libro.

El libro es, pues, un relato biográfico que nos sirve para adentrarnos en una época convulsa y para conocer las vicisitudes de un colectivo más amplio, los niños de la guerra; y donde encontramos, además, episodios con personajes históricos como la *Pasionaria*, Valentín González *El Campesino*, Enrique Castro Delgado o Anastás Mikoyán.

IHE

(Secretaría de la revista)